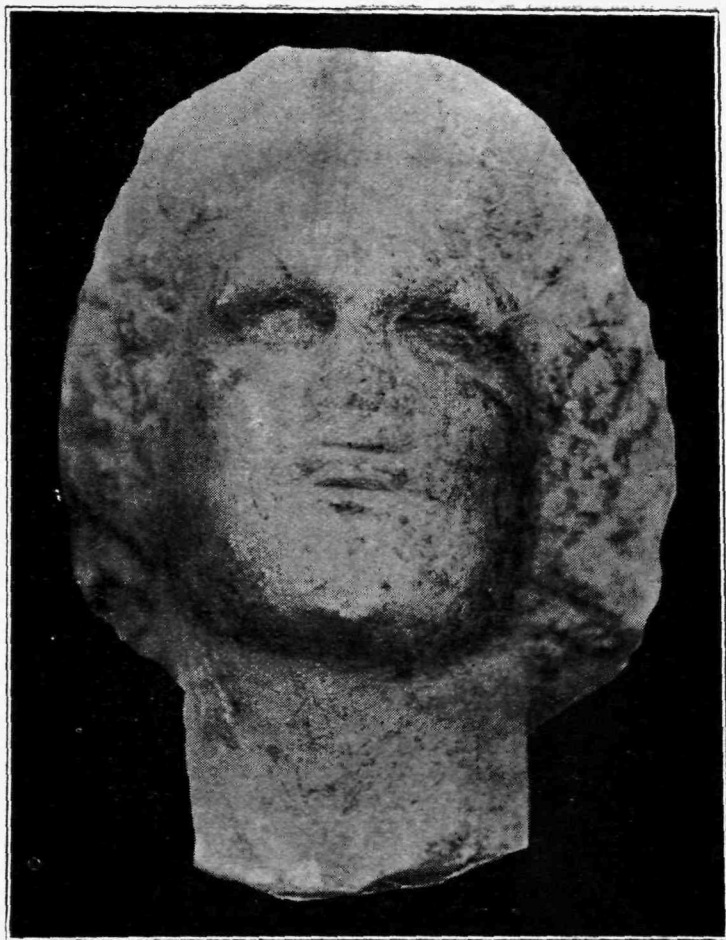

Λιθίνη κεφαλή Ἀφροδίτης (Μουσείον Ἀλμυροῦ).

ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΔΥΟ ΚΕΦΑΛΑΙ

ΣΧΑΤΩΣ τὸ Μουσείον Ἀλμυροῦ ἀπέκτησε δύο κεφαλὰς ἀγαλματίων γυναικείων ἐξ ἀγορᾶς.

Τούτων ἡ μὲν μία εἶναι λιθίνη, ἡ δὲ ἑτέρα πηλίνη.

Καὶ ἡ μὲν λιθίνη ἔχει ὕψος 0,13 μετὰ τοῦ λαιμοῦ ἐπὶ πλάτος 0,09. Ὁ λίθος εἶναι πεντελήσιος λευκός. Ἡ κεφαλή ἀνήκει εἰς γυναικεῖον ἀγαλμάτιον· ἐκομίσθη δὲ ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν.

Ἡ δὲ πηλίνη ἔχει ὕψος 0,04 μετὰ τοῦ λαιμοῦ ἐπὶ πλάτος 0,04 καὶ εἶναι ἀποκεκρουσμένη ὀπισθεν κατὰ κρόταφον. Ἀνήκει δὲ εἰς γυναικεῖον ἀγαλμάτιον πηλινόν, τὸ ὁποῖον φαίνεται, ὅτι δὲν θὰ εἶχεν ὕψος μείζον τῶν 15—20 ὑφ εκατομέτρων. Προέρχεται δὲ ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Σκοτούσης.

Μετὰ τὰς γενικάς ταύτας περιγραφὰς ἀμφοτέρων τῶν κεφαλῶν τούτων, προβαίνομεν εἰς τὴν μερικωτέραν αὐτῶν ἀνάλυσιν.

Α'.

Ἡ πρώτη κεφαλή εἰκονίζει γυναῖκα ἰσταμένην ὀρθίαν, ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ὀλίγῳ ἀριστερὰ καὶ προσβλέπουσαν πρὸς τὰ ἄνω. Ἡ στάσις αὕτη καταδεικνύει νῦν ἐκ τῆς κεφαλῆς, οὔσης ὀλίγον κεκλιμένης. Ἡ εἰς εἶναι ὀλίγον ἐφθαρμένη, ἀλλὰ τοῦτο δὲν κωλύει νὰ θαυμάσῃ τις τὴν λεπτότητα καὶ χάριν, μεθ' ἧς ἐξεργάσθη ὁ καλλιτέχνης τὸ ἀγαλμάτιον.

Ἡ κόμμωσις εἶναι διεργρημισμένη οὕτως, ὥστε περὶ τὸ μέτωπον καὶ τοὺς κροτάφους ὑπεγείρεται ἡ κόμη δίκην στεφάνης, ὀπισθεν δὲ περὶ τὸν αὐχένα περιστέλλεται ἀφ' οὗ πλουσίως καταπέσῃ μέχρι τινὸς σημείου, μὴ καλύπτουσα τὸν λαιμόν. Ταινία δὲν παρατηρεῖται συγκρατοῦσα τὴν κόμην.

Ὁ λαιμὸς κάτωθι φέρει ὀπὴν, ἐν ᾗ εἰσήρχετο σιδηροῦς συνδετήρ συνδένων αὐτὴν μετὰ τοῦ σώματος. Ἡ ὀπὴ αὕτη ἔχει βάθος μὲν 0,023, πλάτος δὲ 0,001, ὥστε ἀρχικῶς ἢ μεταγενεστέρως ἡ κεφαλή, ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἤδη ἦτο πρόσθετος εἰς τὸν κορμὸν τοῦ ἀγαλματίου, καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι θραῦσμα χριστιανικῆς βαρβαρότητος καὶ θρησκοληψίας, ὡς θὰ ἰδύνατο εὐλόγως πᾶς τις νὰ εἰκόσῃ.

Ἀλλὰ τίνος θεᾶς ἢ θνητῆς ἦτο τὸ πλαστικὸν τοῦτο

Ἀφροδίτη ἐκ Πραϊνεστοῦ
(Palestrina) τῆς Ἰταλίας.

Πηλινὴ κεφαλὴ ἀγαλματίου Ἀφροδίτης
(Μουσεῖον Ἀλμυροῦ).

καλλιτέχνημα, οὗ τὴν κεφαλὴν ἐξετάζομεν νῦν ;

Καθ' ἡμᾶς τοῦτο ἦτο τῆς Ἀφροδίτης, παρισταμένης ἴσως ἡμιγύμνου, στηριζομένης ἐπὶ κιονίσκου, καὶ τῇ μὲν μιᾷ χειρὶ ἀνεχούσης ἱμάτιον, τῇ δὲ δεξιᾷ ὑψομένη πρὸς τὰ ἄνω κρατούσης μῆλον. Ὅμοίαν παράστασιν εὐρίσκομεν ἐν συμπλέγματι ἐκ Πραϊνεστοῦ (Παλαιστρίνα) τῆς Ἰταλίας, ἐνθα παρίσταται Ἀφροδίτη ὁρθία στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, γυμνὴ καὶ μόνον διὰ τοῦ ἱματίου καλύπτουσα ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἱσχίου καὶ κάτω τὸν δεξιὸν πόδα, ἔχουσα δὲ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὑψοῦσα τὴν δεξιὰν χεῖρα, δι' ἧς κρατεῖ τὸ μῆλον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ ἀνέχουσαν τὸ ἱμάτιον. (1)

Ἡ κόμμωσις ὁμοῦς τῆς κεφαλῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀγαλματίῳ διαφέρει τῆς Ἀφροδίτης τῆς Πραϊνεστοῦ· φαίνεται δὲ μᾶλλον ὁμοιάζουσα τῇ κομμώσει τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκ Πομπηίας Ἀφροδίτης, ἀποκειμένης ἐν τῷ Μουσείῳ Νεαπόλεως (2)

Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἀγαλματίων τῆς Ἀφροδίτης γνωρίζομεν ὅτι ἡ κόμμωσις δὲν εἶναι διάφορος τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς. Διότι καὶ ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου (3) καὶ ἐν τῇ χαλκῇ Ἀφροδίτῃ τῆς Δωδώνης τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Κ. Καραπάνου δημοσιευθείσῃ ὑπὸ τοῦ Γάλλου ἀρχαιολόγου λ. Henri Lechat (4) καὶ ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ ἐξ Ἐπιδαύρου, δημοσιευθείσῃ ὑπὸ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Β. Στάη (5) καὶ ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου προσεχομένη ἐκ πρωτοτύπου ἔργου τοῦ Καλάμιδος κατ' ἀντιγραφὴν, καὶ ἐν τῇ κατωτέρῳ περιγραφησομένη κεφαλῇ πηλίνου ἀγαλματίου τῆς συλλογῆς Ἀλμυροῦ, ἡ κόμμωσις οὐδόλως διαφέρει τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἑτέρου ἀγάλματος ἢ ἀγαλματίου κατὰ τὰς γενικὰς γραμμὰς, εἰμὴ μόνον κατὰ τινὰς λεπτομερείας, γενικῶς δὲ ἐν πᾶσι τὸ χωρίσμα τῆς κόμης εἰς δύο βαίνει καθέτως ἄνωθεν τοῦ

μετώπου καὶ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν τῆς οὐχὶς κατὰ τὸ ἀγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου· ἀλλὰ κατὰ τὰς λεπτομερείας διαφέρει τὸ ἐν τοῦ ἑτέρου.

Οὕτως, ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ τῆς Μήλου ἡ κόμη προσδένεται διὰ ταινίας καὶ αἱ τρίχες κυματίζουσι ἐπιχειρίτως διευθύνονται ὀπισθεν· ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ δὲ τῆς Δωδώνης ἡ κόμη χωρίζεται ἔμπροσθεν κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, καὶ προσδένεται διὰ ταινίας, ἣτις διευθυνομένη ὀπισθεν συγκραεῖ τὸν κεκρυφάλον τῆς κόμης, ἐν δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ ἐξ Ἐπιδαύρου ἡ κόμη ἐπίσης χωρίζεται ἔμπροσθεν κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου καὶ προσδένεται διὰ ταινίας φερούσης ἔμπροσθεν ἡμισφαιρικὸν κόσμημα καὶ προσδενομένης ὀπισθεν ἀτημελῶς.

Ἐν δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ τῇ ἀποκειμένη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν, θεωρουμένη ὡς ἀντίγραφον τοῦ τοῦ Καλάμιδος ἔργου, ἡ κόμη χωρίζεται ἔμπροσθεν καὶ προσδένεται διὰ ταινίας κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρῃ κεφαλῇ εἶναι μὲν ἡ κόμμωσις διεργουμένη κατὰ τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν ὑπόδειγμα, δὲν προσδένεται ὁμοῦς διὰ ταινίας ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν· ἀποῦ δὲ κατέλθῃ μέχρι τοῦ αὐχένος ἀνασύρεται ἔσωθεν, χωρὶς νὰ φαίνεται ὁ τρόπος τῆς προσδέσεως. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἀγαλματίον τῆς Ἀφροδίτης ἐκ Πομπηίας ἀποκειμένον ἐν τῷ Μουσείῳ Νεαπόλεως (1) ἐνῶ κατὰ τὴν κλίσιν τῆς κεφαλῆς πρὸς τὸ ἐκ Πραϊνεστοῦ. (2)

Β'.

Ἡ δευτέρα κεφαλὴ εἰκονίζει τὴν Ἀφροδίτην ἐν στάσει ἀναμφιβόλως ὁρθία καὶ εὐθυτενῶς βλέπουσαν πρὸς τὰ ἔμπροδ, ὡς ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου, πλὴν κατὰ τὰς λεπτομερείας τῆς στάσεως δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, ἅτε ἐλλείποντος ὁλοκλήρου τοῦ λοιποῦ σώματος.

Ἡ κόμμωσις καὶ ἐνταῦθα χωρίζεται κατὰ τὸ μέσον, αἱ δὲ τρίχες κυματίζουσι διευθύνονται πρὸς τὰ ὀπισθεν, ὅπου—εἰ καὶ ἀτυχῶς ἡ κεφαλὴ εἶναι ἀποκεκοσμένη κατὰ κρόταφον καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν—προσδένετο ὀπισθεν ἐν εἶδει κεκρυφάλου (κότσου). Ἀνωθεν τοῦ μετώπου ὑπὲρ τὴν κόμην ἐξέρχεται ἡμισφαιρικὸν ἐξόγκωμα, τὸ ὁποῖον εἰκονίζει τὸ διάδημα· χαρὰκτηριστικὸν γῶγρῖσμα τῆς Ἀφροδίτης.

Τοιοῦτο διάδημα ἔφερε καὶ ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Saloman γενομένην συμ-

(1) G. Saloman, Die Venus von Milo, Stockholm 1901, p. 29, table I, figure 21.

(2) Ἀὐτόθι, σ. 28, πίν. I, εἰκὼν 20.

(3) Ἀὐτόθι πίν. I, εἰκὼν 1.

(4) Bullet. de Corresp. Hellénique. XV. Aphrodite p. 461—481 pl. IX.

(5) Ἀρχαιολογικὴ ἐφημερίς.

(1) Ἰδὲ περιγραφὴν καὶ εἰκόνα παρὰ Saloman, Venus von Milo, σελ. 28, Πίναξ I, εἰκὼν 20.

(2) Ἀὐτόθι. Πίν. I, εἰκὼν 21.

πλήρωςιν αὐτῆς. (1) Τὸ στόμα φαίνεται ὑπομειδῶν ἐλαφρὸς δὲ χρωματισμὸς σαρκοῦς ὑπελείφθη ἐν τῷ προσώπῳ μετὰ στιλπνότητος.

Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἡ κόμμωσις τῆς ἡμετέρας πηλίνης κεφαλῆς καὶ τὸ εὐθυτενὲς βλέμμα βεβαιοῦσιν ἡμᾶς ὅτι τὸ πηλινὸν τοῦτο ἀγαλματίον εἶναι ἀντίγραφον ἐν σμικρογραφίᾳ τοῦ περιφήμου ἐκείνου ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, τὸ ὁποῖον ἤδη κοσμεῖ τὸ ἐν Παρισίοις μουσεῖον τοῦ Λούβρου.

Γ'.

Ἄξιον δὲ μελέτης ἀμφοτέρων τούτων τῶν κεφαλῶν εἶναι τὸ ζήτημα καὶ τῆς κομμώσεως. Εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι ἡ κόμμωσις τῶν ἀρχαίων Ἑλληνίδων ἐξετελεῖτο μετ' ἐπιστάτης φιλοκαλίας καὶ χάριτος, οὕτως ὥστε καὶ σήμερον ἐτι καθίστανται τὰρχαῖα ἡμῶν μνημεῖα πηγὴ ἀνεξάντλητος μιμήσεως τοῦ γυναικείου φύλου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Ὅτι δὲ καὶ σήμερον αἱ γυναῖκες ἀπομιμῶνται κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν κόμμωσιν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνίδων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, τῆς πηλίνης κεφαλῆς τῆς Ἀφροδίτης, δημοσιευομένης ἐνταῦθα ὡς καὶ τῆς Καραμανεῖον Ἀφροδίτης

Δίς Ὀλγα Οἰκονομοῦ.
Κόμμωσις κατὰ τὸ ἀρχαῖον ὑπόδειγμα.

κλπ., παρατίθεμεν ἐνταῦθα φωτογραφίαν τῆς δεσποινίδος Ὀλγας Οἰκονομοῦ. Θὰ ἠδυνάμεθα δὲ νὰ παραθέσωμεν καὶ ἄλλας προσωπογραφίας νεωτέρας κομμώσεως, ἂν μὴ ἐφοβούμεθα μὴ καταχρασθῶμεν τὸν ὅριον τῆς φιλοξενίας τοῦ καλλίστου τούτου περιοδικοῦ.

Ἐν Ἀμμοῦ τῇ 24 Ἰανουαρίου 1911.

Ν. Ι. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ

Χαρά στὰ χελιδόνια ποῦ πετάξανε
Σ' ἄλλες μεριές μ' ὁλόταχα φτερά,
Δὲν εἶδαν τὴ γῆ στὸ νεκροκρέβατο
Σαβανομένη ἀπὸ τὰ φύλλα τὰ ξερά.

Χαρά σ' ἐσένα, ἀγάπη μου, ποῦ πέταξες
Στὸν οὐρανὸ πρὶν νάρθῃ ἡ χειμῶνιά
Καὶ τώρα ἀπ' τὸν παντοτεινὸ Παράδεισο
Βλέπεις τὴ γῆ λευκοντυμένη στὴ χιονιά.

Μ' ἄλλοίμονο σὲ μένανε ποῦ ἀνώφελα
Στὸν Πλάστη πάντα κρᾶζω πῶς ποθῶ
Νὰ πάρῃ τὴν ψυχὴ μου καὶ στοῦ τάφου σου
Τὸ μαραμένο νὰ τὴ δώσῃ τὸν ἀνθό !

Ν. ΜΑΡΣΕΛΛΟΣ

(1) Saloman, Die Venus von Milo, pl. II. III. IV.

Κ. Μαλία

Σκίτσο Βεδουίνας

Κ. Μαλία

Σκίτσο Βεδουίνας